

Asia: VN/15319/2024

Valtioneuvoston periaatepäätös yrittäjyydestä, päivittäminen

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään koskien valtioneuvoston periaatepäätöstä yrittäjyydestä

Suomen Tekstiili & Muoti ry (STJM) kiittää työ- ja elinkeinoministeriötä (TEM) mahdollisuudesta antaa lausunto luonnoksesta valtioneuvoston periaatepäätökseksi yrittäjyydestä. Periaatepäätös tuo esille useita suomalaisen tekstiili- ja muotialan kannalta tärkeitä teemoja ja painopistealueita. STJM pitää myönteisenä painotusta Suomen elinkeinorakenteen uudistumiseen, yritysten kansainvälistymisen tukemiseen sekä TKI-toiminnan kasvattamiseen.

STJM kannattaa valtioneuvoston näkemyksiä Suomen talouden ja elinkeinorakenteen uudistamiseksi mahdollistamalla kaikenkokoisten yritysten edellytyksiä kasvaa ja tukemalla osaamispohjan kehittämistä, viennin edistämistä sekä julkista yritysrahoitusta. Tärkeää on myös huolehtia, että toimintaympäristö ja sääntely eivät heikennä yritysten kilpailukykyä tai valmiuksia kasvaa. Liiton näkemyksen mukaan periaatepäätöstä päivitettäessä on olennaista huomioida pk-yritysten toimintaedellytykset sekä kestävän liiketoiminnan ja luovien alojen tukeminen.

TAVOITTEET JA TOIMENPITEET

Yritysten uudistumisen, kasvun ja kansainvälistymisen tavoitteet

Tekstiili- ja muotiala uudistuu voimakkaasti ja tavoittelee menestystä kansainvälisesti. Sen vuoksi kasvuhaluisten yritysten tukemiseen myös perinteisesti vahvojen vientivetoisten toimialojen ulkopuolelta tulisi keskittää resursseja lupaavien uusien viennin kärkien potentiaalin hyödyntämiseksi. Suomalaisten tekstiili- ja muotiyritysten urauurtava työ kiertotalouden, kuituinnovaatioiden ja vastuullisuuden parissa edistävät myös puhdasta siirtymää ja tukevat Suomen profiloitumista suunnannäyttäjänä.

Liiton näkemyksen mukaan on tärkeää tunnistaa tekstiili- ja muotialojen sekä luovien alojen palveluiden ja palvelukokonaisuuksien vientimahdollisuudet perinteisen vientiteollisuuden ohella. Kotimaisten yritysten kasvun ja kilpailukyvyn varmistamiseksi on olennaista huomioida pienet yritykset, toimialakohtaiset tarpeet sekä eri toimialojen edellytykset kotimaisen arvonlisän kasvattamiseksi.

Suomessa tulisi saada pk-yritykset laajemmin hyödyntämään digitalisaation tuomia mahdollisuuksia ja nostaa yritysten valmiuksia vastata digitaaliseen murrokseen. Tässä toimialarajat ylittävien verkostojen merkitys korostuu. Digitaalisille alustoille siirtyvä kauppa avaa suomalaisyrityksille uusia väyliä kansainvälistymiseen, mutta näiden merkittävien mahdollisuuksien tehokkaampi hyödyntäminen edellyttää tukea digitalisaatioon ja teollisesti valmistettujen tuotteiden lisäksi vahvempaa panostusta kuluttajatuotteiden ja -brändien puolelle. Tuoreessa kuluttaja- ja brändilähtöisen tekstiilin ja muodin 2030 -kasvusoitimuksessa on yksilöity runsaasti toimenpiteitä kasvun ja kansainvälistymisen vauhdittamiseksi. Näitä tunnistettuja samoja toimenpiteitä voidaan hyödyntää myös muilla kuluttajaliiketoiminnan aloilla.

STJM kannattaa puhtaan siirtymän mahdollisuuksien hyödyntämistä investointien avulla, mutta samalla peräänkuulutamme soveltuvia tuki- ja rahoitusinstrumentteja kiertotaloutta edistävälle tuotteille ja palveluille, joista Suomessa löytyy jo paljon osaamista eri toimialoilta. Teknologiyriyten ohella on tuettava laaja-alaisesti innovaatioita sekä palveluita, joilla voidaan edesauttaa päästöjen ja negatiivisten ympäristövaikutusten pienentämistä. Uudet innovaatiot luovat uusia liiketoimintamahdollisuuksia päästöintensiiviselle tekstiili- ja muotialalle.

STJM suhtautuu myönteisesti julkisen yritysrahoitusjärjestelmän kehittämiseen kustannustehokkaammaksi keskeisten toimijoiden yhteistyön tiivistämisen ja Tesin roolin vahvistamisen kautta. Yritysrahoituksen painopistettä tulisi siirtää rakenteita ylläpitävän sijasta Suomen taloutta uudistavaan toimintaan ja tukemaan tehokkaammin tarvittavaa viennin rakenteen monipuolistumista.

Julkisella yritysrahoituksella tulee paikata selviä markkinapuutteita. Uusien teknologioiden ja puhtaan siirtymän luomien mahdollisuuksien rinnalla rahoitusta tulisi ohjata myös taiteen ja kulttuurin aloilta syntyvien innovaatioiden kaupallistamiseen ja aineettomien tuotannon tekijöiden kasvuinvestointeihin.

STJM puoltaa julkisen yritysrahoituksen ohjaamista erityisesti alkuvaiheen yrityksille sekä kasvua ja vientiä tavoitteleville yrityksille. Rahoituksen ohella yritysten tukijärjestelmiä on yhä kehitettävä ja kohdennettava sinne, missä kasvupotentiaalia ja vientimahdollisuuksia löytyy. Esimerkiksi Business Finlandin kansainvälistymisavustuksen merkitys kotimaisille pk-yrityksille on merkittävä, ja sen suuruutta sekä kohdennusta tulisi tarkastella yhtenä kasvun mahdollistavana ohjauksena. Liiton näkemys myös on, että kasvurahoituspäätöksissä tulisi huomioida liiketoiminnan kestävyys ja arvonäkökulmat eli esimerkiksi vastuullisuusnäkökohdat ja niiden arviointi.

Suomessa on tarve erityisesti kuluttajabrändeihin kohdistuvalle rahoitukselle. Esimerkiksi varhaisen vaiheen pääomasijoitusrahasto paikkaisi tätä merkittävää markkinapuutetta design- ja kuluttajabrändiyhtiöihin suuntautuvissa sijoituksissa. Suomalaisen pääomasijoitusmarkkinan heikentyneen kehityksen kannalta liitto näkee olennaisena myös ulkomaisten pääomasijoittajien houkuttelemisen varhaisen vaiheen sijoitusrahastoihin. Valtion sijoitusyhtiön tai sen rahoittamien suorien sijoitusrahastojen kautta olisi mahdollista saada Suomeen ulkomaista osaamista esimerkiksi kuluttajabrändien kehittämiseen.

Päivitetyn periaatepäätöksen luonnoksessa esitetyt tavoitteet T&K-toiminnan menojen nostamisesta sekä TKI-toimintaa hyödyntävien pk-yritysten määrän kasvattamisesta ovat tervetulleita ja kannatettavia, sillä TKI-toiminta Suomessa on edelleen keskittynyttä ja kohdistuu vahvasti teknologioiden kehittämiseen.

STJM pitääkin erittäin myönteisenä, että TKI-toiminta ja sen tukeminen on lausunnossa nostettu merkittävään rooliin. Näkemyksemme mukaan TKI-toiminnan poikkialaisuus, kansainvälisyys sekä eri toimijoiden (oppi- ja tutkimuslaitokset, yritykset, rahoittajat jne.) välinen yhteistyö on avainonnistuneeseen ja arvoa tuovaan tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan.

STJM myös peräänkuuluttaa TKI-toiminnan tietoperustan vahvistamista, jolloin pystytään varmemmin kohdistamaan TKI-panokset sinne, missä ne tuovat arvoa esimerkiksi brändinluontiin sekä kiertotalouden mukaisten tuotteiden ja palveluiden luontiin kuluttajamarkkinoille. Lisäksi esimerkiksi uusien raaka-aineiden markkinoille saattaminen vaatii paljon testaus- ja pilotointityötä, minkä vuoksi liitto suosittelee täydentävien kehitys- ja testauspalveluiden tai -palveluverkoston luomista kotimaisten yritysten puhtaan siirtymän vauhdittamiseksi.

Rahoitusta ja muita tukitoimia tulisi ohjata myös kuluttajaliiketoimintaan ja luovaa osaamista hyödyntäville aloille, erityisesti korkean lisäarvon lopputuotteiden kehittämiseen. TKI-toiminnan rahoituksen kriteereissä tulisi painottaa lisäksi kiertotalouden mukaisten liiketoimintamallien ja kestävyyttä edistävien innovaatioiden tukemista. Rahoitusta saavia kohteita valittaessa on syytä tarkastella myös toimialojen maailmanlaajuisista markkinapotentiaalia, joka on 1500 miljardin euron kansainvälisessä muutobisneksessä suuri. Panostamalla alan tutkimukseen ja kehitykseen Suomessa voidaan luoda kokonaan uusi kasvava vientivetoinen toimiala.

On huomionarvoista, että periaatepäätöksessä todetaan Suomen jääneen merkittävästi jälkeen aineettomissa investoinneissa erityisesti verrattuna Ruotsiin. Suomessa tulisikin kerryttää lisää aineetonta pääomaa, kuten asiakasymmärrystä tai osaamista kaupallistamiseen ja brändien arvon rakentamiseen liittyen.

Kuten valtioneuvoston luonnoksessa mainitaan, Suomen viennin osuus BKT:stä on alhaisempi verrokkimaihin nähden. Vaatteiden ja jalkineiden globaali markkina on arvoltaan valtava (ruuan jälkeen maailman toiseksi suurin kuluttajatuoteryhmä), ja esimerkiksi suomalaisista tekstiili- ja muotialan yrityksistä valtaosa on mikro- tai pk-yrityksiä. Täten STJM:n näkemys on, että myös pieniin kasvuyrityksiin panostaminen on oleellista keskisuurten yritysten rinnalla, kun mietitään keinoja viennin osuuden kasvattamiseen.

Osaaminen ja osaavan työvoiman saatavuuden tavoitteet

Monipuolisen osaavan työvoiman saatavuus on avainasemassa tekstiilialan yritysten kasvu- ja kilpailukykyyn vahvistamiselle. Ala visioi kasvavaa tarvetta osaavalle työvoimalle; 17 000 uutta työpaikkaa vuoteen 2035 mennessä. Puhdas siirtymä, digitalisaatio ja muutokset kuluttajien käyttäytymisessä asettavat uusia osaamistarpeita tekstiili- ja muotialan yrityksille. Tekstiili- ja muotialalla tehdään jo paljon työtä sen eteen, että opiskelijoilla olisi kattavammin tietoa näistä tarpeista ja alan koulutuksesta, jota olisi kuitenkin edelleen kehitettävä, jotta kokonaisketju saataisiin kuntoon. Kaupallinen ja liiketoimintaosaaminen kaipaavat eniten vahvistamista designvetoisissa kuluttajabrändeihin keskittyvissä yhtiöissä. Kuluttajabrändien kasvattamiseen ja kansainvälistämiseen keskittyneet hautomo- ja kiihdyttämöpalvelut alan korkeakoulujen yhteydessä voisivat tukea jo alusta alkaen kasvu- ja kansainvälistymiskyvykkäämpien yritysten aikaansaamista.

Lisäksi murroksessa olevan alan henkilöstön osaamisen kehittymistä on tuettava pitkäjänteisesti. Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen kanssa vuonna 2023 tuotetut tekstiilialan täydennyskoulutukset ovat erinomainen esimerkki Jotpa-rahoituksella mahdollistetusta tuloksellisesta yhteistyöstä. Periaatepäätöksen toimenpideluettelossa tulisi määritellä, mitä toimia tullaan konkreettisesti tekemään jatkossa yritysten tukemiseksi ”työvoiman saatavuuden turvaamisessa sekä työmarkkinoiden ja työelämän muutoksiin vastaamisessa”. Kannatamme uudistuksia työmarkkinoiden joustavoittamiseksi ja paikallisen sopimisen edistämiseksi. Myös ulkomaisten osaajien rekrytointiin on panostettava jatkossakin. Tekstiili- ja muotiala kaipaa etenkin tuotannollista työvoimaa sekä kaupallista osaamista kuluttajabrändien viemiseksi eri markkinoille.

STJM pitää hyvänä, että valtioneuvosto näkee osaavan työvoiman sekä yrittäjyyskasvatuksen tärkeinä osa-alueina yritysten kasvun ja kehittymisen näkökulmasta. Liitto kannattaa aloituspaikkojen lisäämistä korkeakouluihin ja paikkojen kohdentamista alueille, joilla ennakoitaan tulevaisuudessa työvoimapulaa, mutta samoin alueille ja toimialoille, joilla nähdään kasvupotentiaalia viennin näkökulmasta. On myös tärkeää vahvistaa yhteistyötä ammatillisen koulutuksen sekä elinkeinoelämän välillä, jotta varmistetaan tulevaisuuden osaaminen työelämän tarpeet huomioiden. Myös täydennyskoulutusmahdollisuudet sekä monipuolinen yhteistyö oppilaitosten ja yritysten välillä (kansainvälisesti) auttaa kohdistamaan yritysten tarpeet koulutustarjontaan sekä löytämään oikeat tekijät.

Toimivat markkinat

Julkisen sektorin hankintojen kehittäminen ja tätä kautta pk-yritysten liiketoimintamahdollisuuksien lisääminen kotimarkkinalla on ehdottoman tärkeää, ja avaa ovia kasvulle. Onkin tärkeää edesauttaa pk-yritysten laajempaa osallistumista julkisiin hankintoihin ja pyrkiä tehokkuuden lisäksi velvoittamaan julkisia hankintayksiköitä mahdollisimman kestäviin ja laadukkaisiin hankintoihin. Kestävyyden tuleekin olla yksi kriteeri julkisissa hankinnoissa. Myös huoltovarmuuskriittisiä tuotteita voitaisiin velvoittaa hankkimaan julkisin hankinnoin tietty osuus, jotta niiden tuotanto ja sen vaatima osaaminen pysyvät yllä.

Viime vuosien kriisit ovat osoittaneet, että on huoltovarmuuden kannalta olennaista, että Suomessa on esimerkiksi terveydenhuollon ja puolustusvoimien suojavaatteiden, muiden tekstiilien ja varusteiden osalta riittävää omaa tuotantoa poikkeustilanteiden varalle. Julkisilla hankinnoilla voidaan ohjata tähän suuntaan ja vahvistaa suomalaista osaamista ja työllisyyttä.

STJM tukee tavoitteita yritysten hallinnollisen taakan keventämiseksi ja sääntelyn sujuvoittamiseksi. Merkittävä osa tekstiili- ja muotialaan vaikuttavasta sääntelystä tehdään EU:ssa, siksi Suomen aktiivinen vaikuttaminen EU:ssa on keskeistä. Euroopan komissio on kuluvalle kaudella antanut 16 uutta ja velvoittavaa säädöshanketta liittyen joko suoraan tai yleisesti tekstiili- ja muotialaan, mikä kuormittaa yrityksiä kohtuuttomasti ja heikentää niiden kansainvälistä kilpailukykyä. Liiton näkemyksen mukaan on tärkeää, että Suomi jatkossakin pyrkii aktiivisesti vaikuttamaan EU-päätöksentekoon sekä edistämään kotimaisten yritysten liiketoimintaedellytyksiä EU:n sisämarkkinalla ja reiluilla pelisäännöillä globaaleilla markkinoilla.

Sääntelyn, raportoinnin sekä tuotteita koskevien vaatimusten yhdenmukaistaminen auttavat mahdollistamaan kotimaisten pk-yritysten viennin, joskin samalla on myös varmistettava EU:n ulkopuolisten toimijoiden liiketoiminnan sääntely sekä valvonta EU:n sisämarkkinalla.

Periaatepäätöksessä yrittäjyydestä tulisi huomioida tarve luoda kestäväan kuluttamiseen ja vastuullisiin hankintoihin kannustavat markkinat. Esimerkiksi tekstiili- ja muotialan sääntely tulee laajentaa koskemaan kaikkia EU:n alueella tuotteitaan myyviä yrityksiä, ei vain eurooppalaisia toimijoita, tällöin tuotteidensa vastuullisuuteen, kestävyyteen ja laatuun merkittävästi panostavat suomalaiset tekstiili- ja muotialan yritykset pystyisivät hyötymään paremmin kasvumahdollisuuksista globaaleilla markkinoilla.

STJM kannattaa toimintaympäristön turvaavaa yrittäjyyspolitiikkaa, sujuvaa lupajärjestelmää sekä hallinnollisen taakan keventämistä erityisesti startup- ja pienyritysten kasvun ja kilpailukyvyn mahdollistamiseksi.

Niinikoski Marja-Liisa
Suomen Tekstiili & Muoti ry